

Biogr. er. D
1485

Biogr. erud.
D.

Vita Eruditor: Singulor: 309.

1372⁶
1352-

Faint, illegible text, possibly bleed-through from the reverse side of the page.

Billardo Epitaphica
PARTE PRIMA
DOMINO
WOLFGANGO
CORO SVILZERO
Ad iuramentum
DVMEYER
Legimus R. C. Sebastianus elector et Cal. April. ecclesie
HIERONYMUS WOLFF
Jacobus Brückner
1747

Dissertatio Epistolica,

qua

PERILLVSTRI VIRO

DOMINO

WOLFGANGO JA-
COBO SVLZERO,

Summis in rempublicam Augustanam meritis

Ad supremam

DVVVVIRATVS

dignitatem

legitima P.C. electione cl^olcccxxxix. ix. Cal. April. evecto

susceptos honores & munus,
qua decet animi devotione gratulatur,

simulque

descriptionis vitæ

magni olim Augustanorum Polyhistoris

HIERONYMI WOLFII

ab ipso celeberrimo Philologo confectæ, neq; dum editæ,

Synopsin

exhibet

Jacobus Bruckerus,

Reg. Scient. Soc. Berolin. Membrum.

Augustæ Vindelicorum, Apud Merz & Mayer, MDCCXXXIX.

Dilectio Epistolica

PERRIEN^{du} TRI WIRO
DOMINO

WOLFGANGO JA
CORO SVETERO

Summis in reuerentiam Augustissimam

AVVIRATVS

legitima P. C. electione electus in Cal. April. eodem
que decet anni deo eius gratia

magis olim Augusti totum Polystor
HIERONYMI WOLFFI

ad hoc celebratum Palat. de consensu H. J. in chart.
synop. de divinis
Jacobus Bruckner, ed.
Reg. Scient. Soc. Bist. Mon. 1800

Reg. Scient. Soc. Bist. Mon. 1800

Ad
VIRVM PERILLVSTREM
DOMINVM
WOLFGANGVM JACO-
BVM SVLZERVM,
LIB. CIV. IMP. AVGVSTAE
VINDELICORVM
DVVMVIRVM PRAEFE-
CTVM SPLENDIDISSIMVM,
EPISTOLA.

LAetissimis plausibus, faustissimis-
que acclamationibus, PERILLVSTRIS
DOMINE DVVMVIR, dum Augusta
patria personat, quæ ad divinæ Pro-
noæ aras supplex, devotissimæ mentis offert sacri-
ficia, quod, erepto sibi & ad beatissimas sedes trans-
lato,

A 2

lato,

lato, qui haecenus gubernaculum reipublicæ moderatus erat, patre patriæ, Te potissimum, novum quasi Atlantem naçta sit, qui tanto oneri humeros supponeret fortissimos: ignavus merito censendus essem atque plane ingratus, nisi absens quidem, affectu tamen civi ingenito gratulantium turbæ mixtus comparerem, & ex vicinia ingeminatum feliciter! acclamarem. Cum enim, iudice Tullio, non nobis soli nati simus, sed partem quoque nostri patria sibi vindicet, non potest ulla locorum intercapedo esse tanta, ut communis lætitiæ fontem ad cives undiquaque egentes profluere impediat, mentesque eorum ad congratulandum non excitet: nec privatae pietati licet inter publica vota tacere, jubetque potius, preces jubilis devotas jungere, universa civitate in exoptatissima de futura felicitate vaticinia conspirante. Nec tamen communi tantum excitatum lætitia calamum & scriptionem postulat officium, quod & me inter cives esse monet, quibus de salutis suæ statore tanta benevolentia prospexit divina providentia; sed & singularis devotissimæ mentis ardor, & gratissima tanti patrocinii, quo haecenus Musis meis frui licuit, memoria, debitam injungit observantiam. Et qui possim aliter, quam non patriæ solum, cui auspiciatissima in novo Præside summis reipublicæ guber-

gubernaculis admoto sidera illuxerunt, sed & reipublicæ eruditæ bonisque literis, quas coli & florentes conservari, tantis hæctenus, VIR SVMME, benevolentia, labore, præfidiis curavisti, exoptatissima fata prædicere, suavique futuri solatii vaticinio communem temporum nostrorum levare miseriam, cum, qui Te, PERILLVSTRIS DOMINE, norunt (intelligunt vero omnes, & innumeris testimoniis compertum habent, quanta a Te in patriam beneficia profecta sint, qui virtutem, candorem, fidem suspiciunt) unanimi ore, voti-vaque mecum mente consentiant? Quodsi beneficiorum & officii immemores taceant ingratae linguæ, loquetur curia, loquetur civitas, loquetur ecclesia, loquentur scholæ, loquetur chorus patriæ literatus, quantum in TE naeta sint præsidium, quantumque inde reipublicæ sacrae & literariæ pollicendum sit incrementum, quanta speranda felicitas. Et profecto, nisi, quæ excellentissimarum virtutum & immortalium meritorum Tuorum splendorem rarissimo exemplo comitatur, modestia intercederet, quæ præstando magis plurima, quam magnifice deprædicando singula nominis æternitatem justis sperat legibus, nisi fastigio non muneris tantum, quod suscepisti, splendidissimi, sed & virtutum consummatarum calami exilitas

esset impar, liceret sane publicis deprædicare encomiis, quam magnificentum Patrum Conscriptorum Collegium, quam ecclesiæ orthodoxæ antistites, quam scientiarum & artium doctores, quam artifices exquisitissimi, quam tota Augustanorum civitas, & quam ipsa, ringens quidem, invidia fatentur ultro & extollunt, & tot speciminibus convicti gratæ posteritati tradunt, SVLZERIANI nominis gloriam. Tuæ enim prudentiæ & consilio quid patria debeat, novit curia, loquitur ærarium, testatur ædilitas; quanto fervore & pietate pro gregis Christiani libertate & causa JESV CHRISTI vigiles, enarrat ecclesia; quibus curis rem juvenis scholasticam & literariam, extollit, TE præfide, auctus & ornatus Parnassus Augustanus & celebre Gymnasium: quanta æquitatis & sapientiæ laude rem opificiarum artesque etiam nobiles promoveris, enumerat grata civium Cohors. Quæ omnia & his majora etiam cum magnifica abunde sint, næ infacundo me interprete opus non habent. Licebit tamen, quæ propiore forte, quam alii, experientia novi, ore grato deprædicare orbi literario: qui toties ad TE benevolentissime admissus, eos vidi & audivi eruditionis, non civilis tantum, sed & literariæ, thesauros, toties a TE doctior discessi, toties prudentissima suscepti consilia,

lia,

lia, toties ex inexhaustæ lectionis horreo in condendis patriæ virtutis & doctrinæ memoriis adjutus sum, ut quid porro literis in patria urbe sperandum de TE sit, omnium optime intelligam, jureque de TE fatear, quod de magno Welfero, ut Duumviratus honoribus, ita eruditionis gloria Tibi antecessore, fassus est ὁ πρῶτος Hoeschelius noster (a), per hunc patriæ nostræ ocellum literas hic vere renasci, quæ alio loco (b), ne ad pristinam barbariem, unde vix emerfæ erant, relaberentur, timuerat. Qui itaque grata in doctrina præstantium virorum cineres pietate laudes civium jure quodam aliquoties cecini, cur non Wolfium, non Hoeschelum, non Wegelinum, non Ehingerum, literatissimos olim patriæ nostræ cives, in deprædicandis Mœcenatum suorum in literas meritis sedulos gratosque imitatus, vivi & florentis rei literariæ inter Augustanos hodie statoris meritis thura adoleam, & inter gratulantium choros, non pietate tantum civili, sed & amore erga renascentes sub hoc Apolline literas votivas preces exhibeam? Numen itaque clementissimum, cujus curæ tam exoptatissimum reipublicæ Præsidem Augusta

(a) *In Dedic. Horapollinis ad M. WELSERVM.*

(b) *In præf. nomenclatoris Græco-Latino-Germanici, Aug. Vind. 1593. 8. editi, qui libris ejus a me in diss. de meritis Hoeschelii in Græcas literas enumeratis potest adjici.*

gusta debet, quodque desideratissimæ patriæ aurea sub eo pollicetur secula, throno ejus advolutus humillime, ardentissimis compello precibus, ut felicissimum, quod patriæ saluti exortum est, sidus coelestis gratiæ splendore ita irradiet, ut ab eo & gloriæ & honoris lumina, incrementorum omnis generis calore aucta, in patriam reflectant, novaque ratione tanto sub Præfecto Augusta fiat augustinior. Ita fiet, ut & animi ad excelsa quæque nati vires, tanto oneri ferendo pares, & corporis vigor inexhaustus, & immortalis nominis gloria, & æternus aviti stemmatis honor, tanquam justissima Tuam, **VIR PERILLVSTRIS** virtutem consequantur præmia. Ita vero renascentibus quoque literis Augustano pomo suus porro erit honor (c), habebitque Augusta, quem togatis priorum seculorum heroibus adjungat; certabunt inter se Musarum filii in deprædicanda seculi nostri felicitate & flore scientiarum, a tanto Mœcenate promotarum. Sic & Musæ meæ nova sæpius enascetur occasio, Tuæ **PERILLVSTRIS DOMINE**, magnificentiæ duratura erigendi monumenta. Quale ut & præsentis descriptione excitem, & invitetur erudita gens ad pernoscenda Tua summa merita, veniam

(c) Dixi de hoc lemmate typographiæ & societatis Welferianæ *l.c.* p. 20.

veniam devotissime expeto, de vita magni olim Augustani Heliconis ornamenti, **HIERONYMI WOLFII**, quem illustrissimi **ANTONII FVGGERI** liberalitati & eruditorum patrocinio Augusta debuit, pauca ex iis potissimum schedis ὡς ἐν συνοψει exponendi, quas ipse celeberrimus Philologus vivus conscripsit (d), quasque integras editum iri, optamus forte magis, quam speramus.

Parentem habuit **HIERONYMVS** Genus & Parentes.
WOLFIVS, vitæ suæ more veterum & recentiorum quorundam (e) scriptor, Georgium Wolfium, in veteri comitatu Oetingensi, nec virtute, nec dignitate, nec eloquentia postremum, opibus iis, quibus meliore illa ætate, moribus admiratione minus corruptis & ab egestate & a contemptu facile vindicaretur. Vetustate generis, & equestris ordinis dignitate is paucis cesserat, cujus insignia inter fundatores monasterii Cæsariensis

B

prope

(d) Vid. *ibid.* p. 8. **MATTHAEI DRESSERI** Orationem *de Hieronymo Wolfio* mihi non visam laudat **M. ADAMI** vit. *Phil.* p. m. 308. qui ibi quoque vitæ Wolfianæ compendium exhibet. Ex hoc fonte omnes hauserunt, qui res Wolfii enarrarunt, historiæ literariæ scriptores.

(e) Ipse Noster quædam exempla in exordio scriptionis hujus affert, plura laudat **P. D. HVETIVS** in fine *Comm. de rebus ad eum pertinentibus*.

prope Werdam Danubii in templo videntur (f).
 Auus nobilitatis insignia decorans, Oetingensibus
 Comitibus & Reipublicæ Augustanæ, cujus qua-
 dringentos milites duxit, operam navavit stre-
 nuam. Scilicet propagata familia Wolfiorum a
 Pincernis a saltu aprugno, quam stemmatis ori-
 ginem eleganti carmine celebravit Wolfius (g).
 Nativitas. Natus est in arce Oetingensi A.R.S. c1610xvi.
 Idibus Augusti, intra 6. & 7. horam a meri-
 die. Quod tempus cum *πλαλυκώτερον* a muliercu-
 lis præsentibus annotatum Ipse moneat, miramur
 merito, virum haud obesæ naris tanti tamen fe-
 cisse Astrologicæ artis partem *μαντικήν*, ut ex ho-
 roscopo thematisque genethliaci figura totam vi-
 tæ suæ, parum sibi more suo placentis, scenam
 instruxerit, & prolixè in ipso Commentarii sui li-
 mine his nugis immoratus sit, quam *αστρολογο-
 μανείαν* merito in eo reprehenderunt viri docti, in-
 deque iudicium veris philosophiæ præceptis non
 fatis

(f) Insignia familiæ suæ exhibet Noster in *prolegom. ad sententias
 Isocratis Basil. 1572.*

(g) Adjecit hoc carmen dictis prolegomenis. Alia vero hæc est
 familia Wolfiorum a Joannis Wolfii genere, celebris editis lectioni-
 bus memorabilibus, quem cum Hieronymo confundunt Bailletus a-
 pud TEISSIER. *eloges des hommes Savans T. III. p. 172.* BOECLERVS
bibliogr. crit. p. 450. notatus ideo MOLLERO *Homonymoscop. Add.
 P. II. c. 7. p. 141.* & KRAVSIO *ad l.c. Bæcleri. Diar. erud. apud BLOVNT.
 Cens. celebr. Auctor. p. 766.*

fatis subactum collegerunt (h). Docte tamen ex artis illius præceptis in hoc argumento versatus est, fatisque prodidit, ipsum nec a veterum nec a recentiorum lectione fuisse imparatum. Dignum tamen ex hac natalis sui constellatione memoratu, quem ipse inde elicit vitæ suæ characterem notamus: Factum inde esse, ut & animus naturali quadam desperatione fractus nimium se abjiciat, & in diversas distractus partes unum eundemque vitæ ac studiorum cursum tenere non possit, & nihil purum putum decernatur; sed si quid mellis instillatum fuerit, multo semper felle permisceatur, & laboribus neque dignitas, neque gratia, neque auctoritas, neque præmia respondeant, sæpe & successus egregiis conatibus desit, immo & infortunium, odium, invidia, obtrectatio, contemptus benevolentiam & studium remunerentur; & fortuna ostentetur sæpius, nunquam contingat optata. Quas, animi magis sui, quam vitæ, lineas per totum Commentarium ubique exprimit, morosumque senem, nunquam præsentibus contentum & de præteritis quiritantem atque inter ambitionis & desperationis scopulos, timidique & elati animi

B 2

fyr-

(h) Cel. HEVMANNVS *Act. philos. Vol. III. p. 443.* qui hanc ejus de astrologiæ fide opinionem ex annotationibus ad MORELLII *tabb. bist. Pbil. p. 30.* notavit.

fyrtes fluctuantem sæpiuscule depingit. Recte vero hunc animi characterem secutam fuisse fortunam ad illum se effingentem notavit vitæ ejus scriptor cetera brevis MELCHIOR ADAMI (i).

Fratres. Præter sorores tres, quarum in se fidem & amorem maxime prædicat, fratres ante se habuit natos duos, post se duos etiam, ex quibus restabat tum Henricus, philosophiæ & medicinæ Doctor, Norimbergensis Physicus, quem in arte sua celebrem & apud nobilitatem gratiosum ætate licet minorem se & prudentia & prosperitate non minus, quam opibus & dignitate & totius vitæ pro-

Infantia. speritate longe superasse se scribit. Infantiam multa mox mala pressisse conqueritur, matrem in insanabile τῆς παραφροσύνης malum incidisse, pestilentiam in fratrem natu majorem & sorores grassatam fuisse, œconomiam paternam dissipatam: nec multo post ipsum quoque & intestino apostemate plane deploratum, chirurgi tamen cujusdam potione fuisse sanatum: sæpeque in vita postea variis miseriis jactatum illud Aeneæ ingeminavisse:

O terque quaterque beati
 Queis ante ora patrum Trojæ sub mœnibus altis
 Contigit oppetere. EX

(i) *l. c.* Passim in suis præfationibus se ita μεμψίμοιρον præbet, & nunquam sua sorte contentum.

Ex hoc morbo distortus ei nonnihil finister oculus fuit, dextro firmior accessit acies. Ad undecimum ætatis annum partim rure, partim in belli servilis tumultibus Nördlingæ cum sacrificulo vixit, parum tamen tam ob inconstantiam studiorum, quam paternæ œconomiaæ dissipatio attulerat, quam ob inscitiam & injurias plagosi sui Orbilii ultra lectionem & scriptionem (quæ nec elegans nec distincta satis fuit, ut multis speciminibus vidi) profecit (k): quam inepti magistri asininam ignorantiam ridiculo exemplo illustrat, hic ubi compendium narrationis damus, non memorando. Id quod patrem Wolfii permovit, ut Theobaldo Gerlachio Billicano, Theologiae Doctore, Viro excellenti facundia & doctrina, Nördlingæ eum traderet instituendum, a quo Græcas & Latinas literas & dicendi ac differendi artem edocendus esset: cujus tamen disciplinam paulo severiorem horrens, Norimbergam ad Christophorum Julium, clarissimum Jctum fuit missus, ab eoque Sebaldo Heideno viro ingenio & eruditione præstanti, solertissimoque instituendæ pueritiæ artificio fuit commendatus, cujus institutione ab anno 1527. ad 1530. usus est cum aliqua ingenii & industriæ laude. Tum a Sebaldo præceptore in Aegidianum,

B 3

quod

(k) Conf. *pref. ad GVIL. MORELLII tabulas hist. philos.*

quod Senatus Norimbergensis munificentia ex monasterio erexerat, Gymnasium missus est, ubi tum magni viri, Joachimus Camerarius Græcas & Latinas literas ac philosophiam, Eobanus Hessus poëtas Latinos, Michaël Rotinus dicendi artes, Joannes Schonerus Mathemata, Joannes Boschenstein Hebræam linguam docebant. Quia tamen immatura id ætate fiebat, XIII. annum enim vix expleverat, parum ei utilitatis attulit virorum præstantissimorum industria, cum omnia ei obscura & difficilia viderentur. Et cum tandem aures ei aperirentur, & fructus aliquis ex iis, quæ tradebantur, ad animum ejus redire videretur, parentis literis tristissimus in patriam revocatus est, id quod non exiguam rerum omnium desperationem ei attulit, sic ut puerili iracundia parenti scriberet, se delectari studiis & præceptorum judicio iis aptum esse; si abstrahendum pater duceret, sartori vel futuri instituendum traderet, ejus voluntati parere necesse sibi esse. Quod patrem valde initio iratum permovit, ut se commodis & honori ejus rectius ac melius, quam pro stultitia ejus, consulturum promitteret. Placato itaque patre, & commendationibus præceptorum auctus domum rediens, laudata ejus diligentia & doctrina, a parente Cancellarii Comitis Oetingensis, Christophori Julii

Julii Jcti præstantis & omni genere literarum eruditi servitiis destinatur, facta spe aliquando in scholam redeundi. Quod patris consilium ideo conceptum fuisse, Ipse Noster fatetur, ut natura ejus tristior & severior, ac solitudinis quam frequentia amantior, aulica hilaritate dilueretur, & iracundia cum pertinacia quadam conjuncta consuetudine diceriorum emolliretur: id quod feliciter cessit, factusque est Wolfius ove quavis placidior. Cui cum probitas, diligentia, modestia accederent, a Cancellario & aulicis vehementer dilectus est. Cum vero ob collegæ, in conclave scribis in arce destinatum eum non admittentis, pertinaciam, in publico hypocausto libelli legendi vel scribendum illi esset, sibili & diceria & vellicationes & grando offium & calceorum sequebatur, quæ importunitas eum coëgit in montem vicinum vel rus concedere, ut deliciis suis frueretur. Laudatque tunc cum emolumento lectos sibi Erasmi Roterodami, Philippi Melanchthonis & Jo. Ludovici Vivis libellos, quos cum poëtis aliquot Norimbergæ de suo peculio, fraudato etiam genio suo, & neglecto vestium ornatu, sibi paraverat. Multa tamen non intelligebat, cum ei deesset Lexicon, & Cancellarius, vir cetera eruditus, in eo genere studiorum, quo Wolfius delectabatur, minus esset versatus, poësi &

& lingua Græca: qui quoque sæpius eum hortatus erat, ut, omiſſis nugis iſtis, Jurisprudentiæ ſe daret, ut & reipublicæ inſervire, & rationibus ſuis conſulere poſſet, quare & inſtitutiones Juſtiniani ei interpretabatur. Ipſe vero a Jctis, quos injuſti-
 tiæ magis antiſtites, quam juſtitiaſacerdotes sæ-
 pius eſſe, audiverat, valde abhorrebat, ignarus ea-
 dem re & bene & male uti licere, quod Cancellarium permovit, ut invitis canibus venari velle de-
 ſiſteret, ea vero ipſi prædiceret, quæ ſuo poſtea ma-
 lo in ſcholæſtico vitæ genere expertus eſt. Quam
 imprudentiam ſuam gravi querela deplorat Wol-
 fius. Cum vero libri neceſſarii deeſſent, induſtria
 ſupplendum ratus, mane hora quarta ſurgebat, ex-
 citatus a vigile, & in dicendi & fingendi arte ſe ſa-
 tis infeliciter exercebat, conſcriptis iis, quæ in buc-
 cam venerant, cum non eſſet, qui emendaret,
 & parochi quoque filiis Terentium prælegebat,
 νεόφυτος διδάſκαλος. Quia vero huic vitæ gene-
 ri deditus, ab aulicis tanquam fatuus & lunaticus
 ridebatur, idque ille ægre ferret, conſilium cepit a-
 gendi aulicum. Libris itaque in ciſta concludiſis
 pugionem, ornatum pileolum, faſcias tibiærum &
 alia aulicos decentia ſibi comparaturus, Nördlin-
 gam ad mercatum properat, & mercatores pere-
 grinos jam abiſſe videns, dum tabernas ingredi
 pude-

pudebat præ nimia timiditate & *δυσωπία* reditus domum, bibliopolam offendit, qui libellos Francofurto allatos exposuerat, inciditque in Valerium Maximum, & Lexicon Græco-Latinum a Gilberto Longolio editum, & opuscula quædam poëtica & rhetorica: quibus emtis domum properat & cum Musis suis in gratiam redit, & quod in aula occasio deesset, de reditu in scholam dies noctesque cogitat. Quibus curis intentus in morbum incidit, quem cum partim dissimularet, partim ipse sanare intempestive tentaret, vires tam corporis, quam ingenii valde debilitatæ sunt, adeo ut ista molestia per septem annos conflictaretur; quod tamen mali genus, quod gonorrhæam fuisse indignabundus Græcis literis adjecit, a Veneris cujusdam ira sibi propullulasse suspicatus est, cum castissime vixisset, & semper studiis invigilasset. Nec consulto etiam medico Nördlingensi mali vis tolli prius potuit, quam fratris jussu 1541. in thermas ferinas iret, quæ aquæ salutare ei sæpius fuere. A patre itaque impetrata promissione, se sumtus annum unum alterumque ejus studiis facturum, 1535. Cal. Mart. Norimbergam rediit ad veterem præceptorem, a vini copia ad *ὕδρωπωσην*, & inter pueros magistro assidens addidicit, quæ ignorabat. Aegidianum vero Gymnasium plerisque doctoribus

C bus

bus supra laudatis privatim offendit. Joachimum itaque Camerarium Tubingam abeuntem illuc secutus est, inepte vero, de studiorum ratione ineunda, præ verecundia eum non consuluit, quo factum est, ut incerta utriusque linguæ cognitione impeditus optimos auctores exiguo cum fructu explicantem audiret. Id quod etiam ipsi in auditis Bigotii, Cæsarii, Gebhardi, Hildebrandi lectionibus philosophicis & mathematicis evenit. Proficiebat tamen ex Schegkio Lucianum, Camerario Sophoclem, Benigno Quintilianum, Vejo Salustium interpretantibus. Sebaldi etiam Stauenreuteri privatae ei lectiones commodabant. Quia vero parens biennii tempus ei definiverat, quo relictis studiis in aulam regis Ferdinandi eum ablegare constituerat, ut tempus sine sumptibus duplicaret, sordidum famuli communis munus lætus atque alacer suscepit, tanta frugalitate usus, ut non nisi, si fontana aqua per imbres turbidior esset, vinum biberet: qua paupertate, virtutis & industriæ parente valde gloriatus est Wolfius. Tum interpretatus est Rector Collegii Schegkii Evagoram Isocratis, quæ prima Nostro occasio fuit, auctorem hunc legendi & edendi postea sæpius. Multum se passum refert Wolfius in eo munere a juvenibus, quibus contra mandatum Rectoris portas noctu aperire

rire

rire recusaverat, eamque causam fuisse, ut missionem peteret, a patre præterea decumbente avocatus, qui lapsus ægrotabat. Ei dum ministrabat tempus carminibus faciendis terit, parentis ministerio minus, quam postea factum vellet, curato, a quo, quod ipse dolens refert, multa humanæ vitæ utilia discere potuisset, quæ, sibi vivens librisque suis, neglexit; quem sibi in senio adhuc morem difficilem esse, ut cum nemine, nisi vocatus, congregiatur, fatetur, indeque evenire ait, ut in frequenti urbe ea sibi ignorentur, quæ lippis & tonsoribus nota sunt. Quam tamen vitam anachoreticam fraudi sibi apud multos esse, & obtrectationes genuisse minus bene de se sentientium, non negat. Parentis vero morbo moram trahente Tubingam redire ad studia jussus est, parens vero triduum post 20. Apr. 1536. ex subita narium hæmorrhagia obiit. Canes ea nocte lugubriter ejulasse refert Noster, quod dum notatum video Wolfio, in mentem venit Hieronymus Cardanus, vir magnus, sed superstitione, astrologiæ judiciariæ amore & fide, ominumque & similium observatione sæpius notatus, quem in hac quidem animi inclinatione valde Wolfio nostro plus semel observavi similem (1). Parentis obitu in patriam consti-

C 2 tuen-

(1) Multa Wolfius cum Cardano habuit communia, nam & hic in libro

tuendæ rei familiaris causa Tubinga revocatus, bis salutis & vitæ periculum fecit, divina providentia ictus telorum improvisos duos ab eo avertente: qualia divinæ tutelæ specimina, quæ sibi in vita evenissent complura, hac occasione narrat. Inter quæ & errores in sylva, atque sitim inde magnam ortam enumerat, lacte tantum in casa rustici cujusdam extinctam, unde læso hepate sibi ad eum diem usque exortos dolores hypochondriacos putabat, ideoque quoque repudiato vino Neccarico, tanquam a sole minus cocto, vina optima expetebat, quod sibi ut vinolentiæ vitium, quemadmodum jocos inter raras sibi epulas ut licentiam, exprobratum esse conqueritur, hancque severitatis domesticæ & dolorum intestinorum respirationem fuisse innuit, interposito quoque usu confectionis *δια ρόδων* a Gaffaro suppeditatæ, quam cum nuce muscata annos sibi prorogasse, alias pauciores futuros monet. Quam morborum seriem & causam in inopiam vini generosi & optimi rejicit. Tubingam reversus totum se Jurisprudentiæ dare constituerat, & collegia Jctorum ideo adibat, quorum tamen prælectiones se non intellexisse fatetur.

Quia

libro *de vita propria* conqueritur de inimicis & æmulis p. 53. de calumniis p. 54. de paupertate & detrimento in patrimonio p. 67. enarrat pari modo pericula vitæ, insidias lethales, & assiduas p. 78. insomnia p. 113. ostenta naturalia & visa rara p. 146. & his similia.

Quia vero malo iliaco per quatuor menses illi erat conflictandum, tantam sensit ingenii ex capitis imbecillitate & vertigine, morbo etiam levato, debilitatem, ut relicto isto consilio ad pristina studia redire cogitaret, moram restituendæ sanitatis non tam minus patiens, quam, ingenio & temperamento ita ferente, desperans. In aulam tamen Episcopi Wirceburgensis, ab amicis, præceptoribus & ipso Comite Oettingensi commendatus secedens, receptus fuisset in cancellariam, si fidem ei perpetuo obstringere voluisset; inter aulicos tamen a principe recipiebatur. Commode se ibi vixisse, & optimis usum fuisse amicis testatur, sed sine magno negotio, labore & mercede. Ex piscium per quadragesimæ tempus esu circa æstatem feбри ardente exorta, maleque curata venæsectione temeraria, cum cruciaretur siti, frigidæ potu, & cerasorum acidorum devoratione iliaci mali reditum provocavit, ideoque in patriam remissus est. Ibi sanitati sororis cura restitutus Herbipolin revertitur, veniamque impetrat redeundi in Academiam. Wittebergam itaque accedit, Melanchthonis eruditione & fama invitatus, & ab amicis commendatus. Ibi quamvis segnius & minus, quam necessitas ejus postulare, pecunia submitteretur, audivit tamen Lutherum, Melanchthonem, Winshe-

mium, Amerbachium, aliosque, & descripsit annotationes magistrorum in eos auctores & artes, quas non integras audierat: frequentavit etiam bibliothecam principis, in qua bonam partem Commentariorum Aristophanis descripsit, Hermetisque libellum, de revolutionibus nativitatum, quem postea edidit, plurimum admiratus est, & in literis Græcis & Latinis aliquid fecit operæ pretium, in astrologia & mathematis non ita multum profecit. Offensus vero urbis sordibus, & pecuniæ inopia monitus media æstate 1539. præceptori Sebaldo locavit operam, discipulos publice & privatim docendi, in Græcis vero literis diligenter elaborabat, & versiones conferebat cum textu Græco. Ibi cum exiguum stipendium aliquantisper esset auctum, ut præter cibum frugalem triginta florenis constaret, jucunde & contentus cum amicis Norimbergæ vivebat, & versiculis Græcis & Latinis proceribus innotescebat, qui ei de meliore loco prospicere, frustra tamen, cogitabant. Itaque in eo pistrino hæsit ad annum 1541. quo novatis religionis ceremoniis, in patriam ad aperiendum ludum vocatus est. Vbi cum & affinis ei molestus esset, & merces maligne & intempestive numeraretur, Witebergam ad Melanchthonem rediit, scholasticam conditionem expectaturus, quæ ei

Cal.

Cal. Jan. 1543. Mylhusæ Thuringicæ oblata est. Melanchthonem itaque ubi Lipsiæ in ædibus Camerarii accessisset, ibique Lycei ab eo Græcum accepisset nomen, quo diu usus est, commendatus a magno viro Mulhusam abiit, nuper puriorem doctrinam amplexatam, & a turbis Anabaptistarum nondum plene liberatam. Nec tamen hæc schola capiebat Wolfium, cum vix duodecim haberet discipulos, quibus utriusque linguæ elementa traderet, reliqui alphabetarii essent, quorum parentes fatis haberent, si filioli legere utcunque & scribere didicissent. A plerisque tamen honorifice tractabatur, & nullibi magis in privatis studiis majore unquam successu & commodiore valetudine, quam isto biennio, usus est. Perlegebat enim totum Ciceronem, Quintilianum, Isocratem, Xenophontem; Aristotelem & Platonem magna ex parte; cui Justi Menii, viri eloquentis consuetudo admodum jucunda accedebat, cui Wolfium Melanchthon de meliore nota commendarat, ad quem etiam systaticas Melanchthonis affert, gravissimum eruditionis Wolfianæ testimonium perhibentes. Desiderat tamen in eo Vir optimus, animum hilariorum & in actione excitatiorem, auctoritatem vero virtute ipsum sibi conciliaturum sperat. Id quod defuisse sibi, & optimum virtutis studium
nullam

nullam sibi auctoritatem addidisse, immo contra-
 ria sibi pleraque fieri more suo molestius conque-
 ritur. Ejusmodi enim querimoniis totus hic Com-
 mentarius plenus est. Hancque causam innuit,
 cur & Mulhusæ sibi bene esse desineret, præcipue
 cum ibi primum sentiret, se præstigiis magicis im-
 peti. Urbem itaque aliam optans, ubi frequentia
 eruditorum major esset, Viti Theodori commen-
 datione Norimbergæ locum, qualem optavit, in-
 venit, curæ suæ duodecim selectis adolescentibus
 commendatis, quos ita sibi conciliaverat, ut filio-
 rum instar eum diligerent. Quos cum magna
 dexteritate erudiret, civitatis proceribus imprimis
 Duumviro Tuchero ita commendabatur, ut, aucto
 stipendio, præter honestum victum, in singulas
 hebdomadas singuli ei floreni præberentur. Qua-
 re in portu jam se navigare credens, munere dili-
 genter fungebatur, boni cujusvis ac docti gratiam
 nactus. En vero in sereno subitam ex improvise
 tempestatem. Cum enim neminem offenderet,
 nec inimicum se habere putaret, ita venenis &
 præstigiis exagitabatur, ut mors, quam vita, ei ef-
 set optabilior (m). Neque diabolus & instrumenta
 ejus,

(m) Prodit hac historia Wolfius luculenter animi characterem,
 non recordatus, se supra scripsisse, hypochondriaco malo se vehe-
 menter fuisse afflictum.

ejus, verba sunt Nostri, prius destiterunt, quam eum, non modo munere eo deiecissent, sed & urbe cedere coëgissent. Mense enim Dec. 1546. sex continuis diebus intempesta nocte subito terrore somno excutiebatur, statimque gutta ex dextro oculo delabi videbatur, ut tandem in metum occæcationis veniret, & nec quicquam fere legere posset. Solus prandens vermes & araneolas in cibo reperiebat, vinum spuma, ut cerevisia, obductum afferebatur. Cum itaque se incolumem hoc loco esse non posse videret, missionem a magistratu petiit, non vero impetravit, quod melancholia ex studiorum assiduitate contracta laborare crederetur, locum tamen mutare ad tempus aliquod ei permissum est. Thermas itaque ferinas ingrediens mediocriter convaluit, & per Hercyniæ sylvæ nives Argentoratum excurrit, a rustico vero quodam Hercyniæ sylvæ incola, herbas quasdam & globulos accepit, quos Norimbergam redux cum ardentibus prunis imposuisset, non corporis tantum magnam sensit mutationem, sed & popularis quidam, livida eum mox convenit facie & tubere, qui se ex lapsu ita fuisse concussum mentiebatur. Dicebatur etiam mulier quædam non ignobilis decumbere. Et ita quidem per aliquot hebdomades quietus vixit; sed cum pristini terrores & pericula redirent,

D

dirent,

dirent, abeundum esse, etiam invitis Dominis, ratus, cum pro delirante eum haberent, quos tamen fassos tandem esse, ait, ipso jam in Helvetia degente, monachum quendam sceleratum, qui præficam in isto nosocomio, ubi vivebat Wolfius, apud morientes agebat, istas ipsi tragœdias excitasse, quem magum esse constaret: quem tamen ministrum tantum alterius invidi fuisse credit, & suspiciones animo quidem premit, non negat vero, certum sibi videri, sentinam hominum improborum, in lentam ejus necem conspirasse. Quæ ipsis Wolfii verbis ideo retulimus, ut quo animi corporisque morbo, vir cetera bonus & eruditus laboraverit, attentis pateat. Plura quæ ex astrologicis rationibus affert, non addimus.

Urbe itaque Norimbergensi relicta, paulumque Nördlingæ apud sororem commoratus, iter Tubingense, Argentoratense & Basileense est ingressus, cum, ut veteres præceptores & amicos inviseret, tum ut quatuor Isocratis orationes & duas Demosthenis, quas converterat, Oporino excudendas daret, & patronis eas inscriberet. Oporinus autem consilium mutare, totumque vertere auctorem suavit, sumtusque & remunerationem promittit, quod etiam Argentoratum reversus in ædibus veteris amici Sebaldi Hauenreuteri perfecit, qui
victum

viſtum & domum ei obtulerat. Ita abſolutum Iſocratem Latine edidit 1548. in qua tamen verſione ſe magis fidelitati, quam puritati, ſtudiſſe fateatur, cum majorem Græcæ quam Latinæ linguæ uſum & facultatem poſſideret(n). Primum hoc ejus & minime elaboratum opus, quod exiguo tempore confecerat, adeo probarunt amici, ut ejus fama commoti efficerent, ut Auguſtani ejus curæ committerentur diſcipuli, quos Baſileæ biennium, Lutetiæ unum annum inſtituit. Argentorati, cum opportunum erat, Petrum Martyrem, Martinum Bucerum, Paulum Fagium, Joannem Sturmium & Juſtum Felfium audiebat, ex quibus Bucerus ei ſpem faciebat, ſi in claſſe docere vellet, publicæ poſtea prælectionis. Verum ille corporis imbecillitati diffidebat, & ſuperiore loco ſe dignum judicabat, quam imprudentiam ſuam ipſe fatetur & deplorat. Poſtea Baſileam reverſus adoleſcentes dictos erudiendos ſuſcepit, ſecumque in eodem habuit conclavi & cubiculo, quatuor eos ſingulis diebus horas inſtruens. Totum ibi biennium convertendo & emendando Demoſthene, Oporino auctore, tranſegit, quanquam Amerbachius a co-

D 2

natu

(n) Totam Iſocrateæ verſionis hiftoriam Noſter enarrat in *pref.* ei non præmiſſa, ſed ſuffixa *p. m.* 1104. quæ pleraque in hunc comm. tranſtulit. Quæ vero ibi obſcurius de vitæ ſuæ fatiſ queritur ex al-
latis lucem capiunt.

natu eum hoc deterrebat, quod nec Budæus nec Erasmus in eum auctorem quicquam fuissent ausi. Pausaniam, quem inchoarat, Abrahamo Lœschero (o) mandavit, qui eum Basileam secutus erat. A Ludovico vero Carino (p) rogatus ut sibi cum Jo. Fuggero in Galliam ituro hypodidascalus esset, consulto Hauenreutero annuit quidem, sed non impetravit: Demostheni itaque vertendo totus incubuit, tanto ardore, ut cum lapsu graviore dextrum brachium luxatum esset, & confractum officulum, læva dextram sublevans, non multum, aliquid tamen, scriberet. Sebastiani autem Castalionis jucunda & utili consuetudine utebatur, cujus non colloquiis tantum, sed iudicio quoque in emendanda versionum dictione utebatur, cumque is familiam ex typographicis operis utcunque sustentaret, tenuitatem ejus pro virili sublevabat. Quod cum postea Wolfius Augustam delatus intermitteret, quod Castalionem cui Græcarum literarum prælectio demandata erat, sua ope non indigere crederet, isque Nostrum arrogantia sua, versus Wolfii in conversionem bibliorum rejiciens offendit.

(o) Is eam versionem edidit *Basil. 1550. fol.* dedicatam Joanni Jacobo Fuggero. Vid. FABRICIUS *Bibl. Græc. Vol. III. p. 471.*

(p) Magna, quæ commodis & fortunæ suæ Carinus præstitit officia & beneficia Nostrer deprædicat *peculiari elegia NICEPHORO GREGORAE præmissa.*

fendisset, exacerbavit Castalionis animum, ut ei sua potissimum opera in condendis versionibus adjunctum jactaret, vel morderet potius, id quod Wolfium, hac de injuria passim conquerentem (q) male habuit. Verum hoc gentis Gallicæ innato accidisse vitio putabat, quos sui contemptores habuisse conqueritur. Absoluto & edito Demosthene, cum discipulorum parentes Wolfium Lutetiam ire jussissent, Augustam id opus secum dorso attulit, & ab Antonio Fuggero humaniter habitus est, qui eum suis sumptibus in Italiam ablegasset, nisi ipse a regionis moribus abhorruisset. Tum Basileam redux Lutetiam comitatu sedecim equitum profectus est, cumque circa Aprilem exeuntem ibi advenisset, Michaëlem Vascofanum & Jacobum Gropylum, Petrum quoque Ramum & Adrianum Turnebum benevolos & faventes invenit, sed Joannes Strazelius regius professor, ejus interpretationes plane canina rabie pro suggestu exagitavit, & tamen cum eo coram loqui & conferre de ea re semper recusavit (r). Habebat etiam quosdam Ger-

D 3

manos

(q) Vid. *præfatio in Isocratem.*

(r) Passim in *præfationibus* eum pungit Wolfius, & in *Elegia in Oporinum præfixa NICEPHORO* ita:

*Aeschinis & Demosthenis omnia scripta coëgit
Vertere cunctantem, convicia vana timentem:
Qualia Strazelius tumido deblaterat ore,
Et plerique sonant, qui pulpita celsa tenentes*

Laudi-

manos sui studiosos, & inter hos Sigfridum Pfinzing, Norimbergensem, Ambrosium Lobwasserum, aliosque. Sed & nihil Lutetiæ illi jucundum erat, nec urbis foetor capiti, nec Sorbonæ in æmulos religionis æstus animo gratus erat, valdeque sibi de periculo metuebat. Quærebat itaque facultatem veniamque redeundi in Germaniam, discipulis de hypodidascalo, & de alia sibi conditione dispiciebat, quæ duplex offerebatur, apud Jo. Jac. Fuggerum & in aula Mauritiæ principis a Christophoro Carolovicio, quarum neutra tamen successum habuit. Basileense itaque iter pedibus tempore hiberno ingressus, carro ob defatigationem, qui ab uno equo trahebatur, conducto advenit, a nemine, ne ab Oporino quidem (s), admodum benigne & amice exceptus, quod ejus inconstantia male omnes haberet. Observatque Wolfius, totum, quod Demostheni impenderat, triennium ipsi infauftum fuisse, periisse pleraque exemplaria, quæ ex quinquaginta remunerationis loco ab Oporino accepta amicis destinaverat; patronum quadraginta

*Laudibus alterius se perdere nomina credunt:
Seque putant doctos, si plus vidisse putentur,
Ignavum pecus, & mordax, plenumque venenis
Ambitiosa virum queis pectora fervere cernas.*

(s) Hujus tamen ingentia in se merita l. c. gratus extollit. Scilicet indignabantur ejus amici inconstantiam fortuna sua uti ignorantem.

ta florenorum honorarium decrevisse, & cum aureos montes illi amici ejus promississent, nunquam se in majorem desperationem & indignationem incidisse. Nec Demosthenem in herili bibliotheca recognitum, Æschine adjuncto feliciorum fuisse expertum, cum patronorum offensam ea editione incurreret, ob adjunctam elegiam ad fratrem, in qua male Fuggeranæ familiæ ominari sycophantis dicebatur. Interim Martinus Borraus Cellarius Theologus Basileensis operam dabat, ut Græcas Wolfius literas doceret, decreto sui muneris stipendio, quod cum exiguum XXXVI. coronatorum esset, typographica vero servitus ei displiceret, pestilentia quoque serpere cœpisset, recusavit. Augustam itaque tendens, Kaufbyræ a Georgio Hermanno & Gregorio Læto (t) humaniter habitus, eo tempore ibi advenit, quo Carolus Imperator comitia habebat, unde vix locum in Conradi Mairii Consulis, patroni sui, ædibus inveniebat: ubi initis de rebus suis rationibus iter in patriam instituebat, a Xysto Betulejo vero, & ejus cura, a Jo. Baptista & Paulo Hainzeliis retentus est, ut Augustæ conditionem sibi aptam expectaret, sine suo sumtu.

(t) Dixi de Hermanno in progr. *de meritis Fuggerorum in rem literariam*, de Læto in *Symbolis criticis ad L. Germanicum*, (*Critische Beyträge*) P. XIX. p. 349. seqq.

tu. Ad eum itaque se contulit, ibique Epicteti conversionem inchoavit. Sed & Richardus Morifinus, Regis Angliæ Eduardi VI. legatus, eum ad erudiendum Suffolciensem Ducem in Angliam luculento stipendio ablegaturus erat: cui tamen fortunæ mors principis adolescentis intercessit. Postea ad Jo. Jacobum Fuggerum, cui Demosthenem dedicarat, accersitus est, ut ei operam in Latinis literis scribendis & curanda bibliotheca navaret, quam conditionem etiam suscepit, cumque interrogatus, quod stipendium decerni vellet, nihil ipse petiisset, altero anno centenos coronatos sibi dari non sine offensa heri postulavit, cum initio bona cum gratia plus licuisset. Centenos itaque thaleros obtinuit, promissa simul, si quid defuturum esset, heri liberalitate. In eo munere sex integros annos versanti, etsi pecuniæ nihil accessit (u), tamen Fuggeranæ familiæ singularem humanitatem fuit expertus. Eo tempore Isocratem Græco-Latinum & Demosthenem accuratius recognitos edidit, Aeschinem præterea oratorem, & Commentarium

(u) Aliter tamen Noster in elegia ad LVD. CARINVM:

Inde tuis patrociniis evedtus in urbem

Augustam heroas FUGGEROS novit amicos,

Fundamenta sui qua jecit prima peculi,

Et patrias reparavit opes quas ægra juventa

Casibus afflictas variis exhauferat omnes.

tarium astrologicum & historicum Zonaram convertit, Patronus vero eum ad aulicas dignitates promovere studebat, cum vero & scholastici Nostri mores obstarent, & homuncio quidam scarabeo nigrior doctrinam & mores ejus exagitando extenuaret, non magni eum facere videbatur, mensæ tamen adhibebat, in qua, quod herus abstemius esset, ipsi vinum Neccaricum aqua dilutum apponebatur, stomacho ejus inimicissimum. Fatetur tamen, si occasione uti scivisset, facile ab hero impetraturum fuisse, viro natura liberali & magnifico, & laudis gloriæque cupido, ut Codices Græcos convertere & Latine edere licuisset, quibus ea bibliotheca abundabat. Factum autem est, ut herus, priori conjugæ Ursula Starrochia, egregia heroina defuncta, paulatim occasionem quærere cœperit, ejus honeste dimittendi; unde & per biennium minus ei gratiosus fuit. Hoc tempore Jo. Doreschwanus vetus familiæ Fuggeranæ procurator, re familiari in Neosolio Pannoniæ castello constituta, animi gratia Constantinopolin & Amaseam usque Cappadociæ urbem excurrit, reversusque Zonaram & Choniatem attulit, auctorque fuit Antonio Fuggero, scriptores hos diu desideratos Wolfii opera Græce & Latine edendi. Factum id 1555. adjunctusque ei Hieronymus Martius postea

E

phy-

physicus Augustanus, qui manu eleganti codices describeret, & conversionem jungeret. Quod institutum Ludovicus Carinus, apud Fuggeros, quos plerosque instituerat, gratiofus, valde promovebat: cujus laboris historiam cum in Byzantinæ historiæ scriptorum præfationibus enarraverit, facile ea inde repeti potest. Interim per Gereonem Sailerum primo obscurius, mox a Scholarchis Augustanis per Jo. Hainzelium cum Wolfio actum est, ut singulas horas quotidie Græce doceret: quam Spartam, post heriles injurias, qui ejus opera serviliter abuti cœperat tandem trecentorum florenorum stipendio ita suscepit, ut & in schola reformanda, & docendis Græcis literis, & ornanda bibliotheca Augustanæ reipublicæ operam suam in quinquennium promitteret, quod haud gravatim fecit, ignarus, ut scribit, in quantum calumniarum & ærumnarum pelagus præcipitaretur (x). Curandum enim erat, ut in publico loco non in triviali classe docere videretur; providendum ne nova mutatio criminationes excitaret, deprecanda offensa inspectionis classium, & offerenda illius loco conduplicata docendi opera. Postulanda separatio doctiorum,

(x) In tutissimum studiorum nidum eum se recepisse ait THUANVS *ad A.* 1580. quod verum est, si Wolfius tempore uti scivisset, quod magnis tum literarum patronis abundabat.

rum, qui eum audirent, a rudioribus, iique in sublimioribus magis exercendi & excitandi quam ista accommodatione ad captum rudiorum, quæ illi injuncta erat, expectatio multorum frustranda & studia restinguenda. Quæ tamen omnia quo minus adverteret, & mature mutaret consilium, publica auctoritas, & honestum stipendium, & novi instituti præclara species impediverunt, ita ut omnia plane & expedita & cum publica laude conjuncta somniaret. Erat etiam, qui academiam in urbe hac erigi non posse, moneret; quam voluptati & quæstui magis, quam literis, servire ipse pervidebat: pluresque docti homines indignabantur, ejus ingenium in his puerilibus rudimentis obsolescere, atque animum obtorpescere: queriturque, se post quatuordecim annorum balbutiem, si in frequentiori & celebriori auditorio docendum dicendumve esset, timere, ne referret oculos ad terram humique reperet, & se, in Augustano Phrontisterio pueris β και α λέγειν opinaretur (y), se certe, quoties eruditi hospites lectioni intersint, vehementer

E 2 &

(y) Alta spirabat inter magnam timiditatem Wolfius, hinc academicum munus anhelabat, neque tamen a Norimbergensi Senatu in Gymnasio Altdorfino oblatum accepit, sed Thomam Freigium ei commendavit. Hinc ille contemptus Lycei Augustani, quod ante eum Berulejus, post eum Hoeschelius magna nominis celebritate & sine indignatione illustrarunt.

& sui & auditorii pudere, & doctiores adolescentes, cum semel eum audiverint, mox recedere, questos, quod tam pueriliter doceret. Hinc factum esse ait, ut se majori, quam meliori, parti attemperando in Commentariolo Ciceroniano & Isocratico plura dixerit, indigna fortasse quæ imprimantur, utilia tamen pueris (z). Circa illud tempus in thermas ferinas concessit, requiescendi & insidias, quas timebat, evitandi causa: & reversus in ædes Huldrici Fuggeri, qui communem victum ei obtulerat, immigravit: ubi cum affatim ei omnia præberentur, propter ἀταξίαν tamen œconomiam, quæ post quadriennium in nervum erupit, parum ei vel in re familiari vel in valetudine profuit: 1562. tandem per calamitatem hospitis (aa) non sine multis difficultatibus in libertatem assertus est, conductaque domuncula cibi capiendi gratia per annum oberravit, tandem anno sequente parvam œconomiam instituit, cui propter expensas complures stipendium non suffecisset, nisi aliquid aliunde accessisset. Carolus enim Villingerus conversionem Suidæ efflagitatam ducentis florenis remuneratus est, Augustana respública, ob
incri-

(z) Produnt hæc pleraque edita, cum in illo munere vivebat Wolfius, recteque id notavit Cel. HEVMANNVS *Act. philos. Vol. III. p. 343.*

(aa) Conf. GASSARI *Annales ad b. a.*

inscriptionem commentarioli in Ciceronis officia quinquaginta aureis eum donavit. Ita factum ut æs alienum vitaret, & statum suum pristino more tueretur, usque ad annum 1566. quo elocatio neptis Vrsulæ Strausæ, Joanni Schenckio, Matthæi, Augustanæ scholæ primarii (bb) filio physico Norimbergensi in matrimonium datæ, cui quadran-tem pecuniæ suæ doti dixerat, res ejus imminuit, effecitque ut expensæ reditus superarent. Potuisset quidem, si ad rem attentior fuisset, & in bibliothecam, qua tamen per servitutum frui ei non licuit, non amplius mille florenis coniecisset, & in pauperes & cognatos minus contulisset, reculas suas paulisper augere. Verum homo ἀγαμος ἢ ἀτεκνος in libris suis, si non satis utendis, disponendis tamen & curandis tempus fallebat, & eos juxta argumenti summam ordinabat, & cum hæc scriberet, fessus senex (cc), fatetur, se nondum antiquos auctores sibi comparare destitutum, si venales reperirentur. Verum se non numerorum cura, sed divinæ misericordiæ possessione teneri pie fate- tur, & se cœlestis patriæ desiderio occupari, tædio

E 3 terre-

(bb) *Vitam hujus collega sui ad se ab ipso scriptam suffixit MORELLII tab. histor. philos. p. 463. unde repetitam edidit Ven. SCHELHORNIVS Amœnit. lit. T. X. p. 1047. seqq.*

(cc) Acerbos hac de re questus edit in *præf. Qq. in Offic. Ciceronis.*

terrenorum satiatur pulchre innuit, suarumque simul ærumnarum amplum more suo recitat catalogum, & qua ratione tot curis, vigiliis, morbisque fractus æternitati se paret, prolixè exponit.

His per digressionem dictis ad scriptiones suas, propter quas præcipue hunc commentariolum susceperat, redit, & patroni liberalitatem laudat, qui Zonaræ & Choniatae vertendis (dd) pro singulis paginis singulos florenos numeravit, qui ad CCCLXXII. excrevere, quo modo peculium ejus aliquantisper auctum est. Oblatum etiam ei sexagesimum anni ætatem agenti formosæ & dotatae puellæ conjugium est, quod tamen judicio Carini, qui vitam ei breviorè fore monuerat, rejecit. Dum vero in Byzantina historia dies noctesque laborat, stomachi vehementem imbecillitatem contraxit, quod maxime poculo nepenthe mixto tribuit (ee). Ea absoluta scholæ Anneanæ præfæctus, magistratui consilium de ea emendanda exhibuit, in quo Michaëlis Toxitæ & Joannis Sturmii libellis adjutum se esse fatetur, etsi minimam illorum partem in rem præsentem vertere licuit.

Rivia-

(dd) De Corpore hoc Hist. Byzantinæ, vid. HANCKIUS de Scr. Hist. Byz. c. XXXI. XXXIV. CAVE Hist. lit. Scr. eccl. OVDINVS de Scr. Eccl. T. II. p. 985. 782. JO. FABRIC. Hist. bibl. suæ T. II. p. 415. 419. 420. JO. ALB. FABRIC. Bibl. græc. l. V. c. 5. Vol. VI.

(ee) Conf. Dedicat.

Rivianum itaque opus de tribus dicendi artibus in scholam introduxit, paulo post valde exagitatus, ut qui Christum ex schola ejecisset, in qua magistratus, opinionum varietate distractus sacra doceri noluerat, exceptis primis Christianæ religionis fundamentis sine ulla interpretatione tradendis (ff), cujus tamen contraria ratio paulo posthabita & Catechismus Lutheri minor introductus est. Qua occasione, cum illis, a quibus susceptus erat dominis pareret, haud parum molestiæ illi ab aliis creatum, multamque invidiam conflata fuisse conqueritur, dictantibus nonnullis a veteri domino (gg), qui ex scholarum superiorum numero fuerat, rempublicam illo conducto inutili sumtu oneratam fuisse, ut honorifice eum bonaque cum venia e familia sua dimitteret. Id quod non omnino temere dictum fuisse, facile ex temporum illorum circumstantiis, & deserta mox post Wolfium docendi ratione academica, demonstrari posset, si id ageremus, Wolfium vero male habuit, quem sæpius poenituit, non in montem regium Borussiae abiisse, vel Ottonis Henrici Electoris vocationem CCC. thaleros & victum aulicum spondentem non secutum fuisse, vel Argentoratensium &

(ff) Conf. GASSARI *Annales ad hos annos.*

(gg) Antonio Fuggero.

& Bernatum liberalitate uti non potuisse, quod fidem suam Antonio Fuggero & reipublicæ Augustanæ jam obstrinxisset: adeo invisum ei fuit, horologix servire, intra una mœnia, tanquam in ergastulum, concludi; unde cum quadriennio exacto Scholarchas interrogasset, an opera sua porro ufuri essent, iique moram responsionis neckerent, per Hauenreuterum Argentorati locum extraordinarium stipendio CC. florenorum obtinuit; quia tamen trihorium ante quam Hauenreuteri literæ advenissent, D. Christophoro Peutingero (hh) Duumviro, ea conditione, ut etiam valetudinario semissis annui stipendii numeraretur, reip. Aug. operam scholasticam denuo erat pollicitus, suscipere eum non potuit, id quod Wolfius ægerrime, ut erat factorum indefessus accusator, tulit, mutare non potuit. Ea enim erat sententia, scholam nomini suo caliginem offundere, non id nobilitare (ii).

Ita

(hh) Epitaphium illustri viro scripsit Noster præfixum *Qq. in CICERONIS officia.*

(ii) En ipsius verba ex præf. ad *Qq. cit.* *Quam ego laudem possem consequi ex iis, qui, ne quid gravius dicam, stivæ quam scholæ essent aptiores, aut quæ reip. literariæ post me seminaria relinquere? cum, si qui forte industrii sunt, ii non legitimos institutionis liberalis fructus sibi proponunt, sed id agunt, ut quasi carcere gymnasii nostri perrupto, in Academiis fucosis ornati titulis quam primum e nativis sortibus emergant, & lingue impudentis volubilitate freti vulgique applausu evecti, tanquam Epicuri de grege porci*

Ita enarrata vitæ, tragoedia potius, quam historia, cujus scenam ipsum Wolfii temperamentum supra modum difficile, cunctatorium, & occasionibus atque hominibus captandis ineptum, atque post prave neglecta sero pœnitens plerumque instruxit, scriptiones tandem suas Augustanas enumerat. I. Itaque in ædibus Huldrici Fuggeri Rivianum opus cum suis & aliorum annotationibus Aug. Vind. 1557. edidit (k k), quo & anno II. dialogus de usu Astrologiæ prodiit. III. Commentarios Ptolemaicos & Porphyrianam Isagogen in Fuggerana bibliotheca conversa edidit Basileæ Henricus Petri cum (ll) IV. Hermete de revolutionibus 1559. quorum interpretem se ob infinitas depravationes puduit. V. Eodem anno Nicephorum Gregoram absolvit, non tam præmii cupiditate, quod C. florenorum fuit, quam metu offensi patroni, qui in os dicebat, eum esse nimis locupletatum, cum segnius instaret. Ita vero hoc

F labo-

porci saginentur. Hæc multorum ignavia atque perversitas non raro facit, ut me prope mei pœniteat, utque fortunam meam miserer, quod eruditio mea quantulacunque, magno certo studio & indefesso labore perque multas & prope incredibiles ærumnas ab ineunte ætate conquisita, tam angustis conclusa terminis, in obscuro jaceat, & plerisque sordens, non eas, quas speraveram, & privatim & publice gignat utilitates.

(k k) Conf. MORHOF. *Polyhist.* T. I. p. 335. *Cat. Bibl. Aug.* EHINGERI p. 596. 715. 748.

(ll) Vid. FABRICIUS *Bibl. Græc.* Vol. III. p. 419.

labore oculorum aciem hebetavit, ut vendendæ bibliothecæ consilium caperet, quam sibi DCC. florenis venalem esse tum quoque scribit (mm), quod in tali auditorio vel unius usus ipsi non sit. Tum vero nomen ejus a Pontifice Romano proscriptum est (nn), quod editionem Gregoræ ad annum 1562. distulit, fecitque ut post patroni demum mortem publicaretur. Vidit tamen opus msc. Cæsar Ferdinandus, & appendice præfationis delectatus dissimulanter eum per magistrum equitum Jacoslaum Berestainium calice aureo Joannico elegantissimo donavit: potuisset etiam inter Imperatoris Latinos secretarios recipi, si forte sua uti vel novisset vel voluisset. VI. Post patroni res vehementer afflictas Epicteti opera omnia forma octava (oo), nec multo post VII. Commentariolos in officia Ciceronis forma media excudit Oporinus. VIII. His continenter successit Suidas Latinus, folio oblongo, calamitoso & pestilenti tempore & versus & ab Oporino excusus mendosissime,

(mm) Eam 1578. Lausingano Gymnasio binis plaustris invec̄tam scribit in *præf. Tab. MORELLII*.

(nn) Vid. *Index librorum prohib. Romanus*, BLOUNT. *Cens. cel. auct.* p. 766.

(oo) Vid. FABRIC. *Bibl. Græc. Vol. III. p. 283. 264.* Valde improbat hanc versionem IS. CASAVBONVS *ep. 13.* minus enim veteris philosophiæ historia, quam Græcis literis instructus erat Wolfius.

me, ut ipse fateatur, se multa loca nec ipsum intelligere sine Græcis (pp). IX. Hæc secuta meliora tempora annotationibus Demosthenicis & Isocraticis impendit, quas Augustanus typographus mendose excudit: quod & in editione Græco-Latina factum esse conqueritur, quam typis Oporinianis edidit, cui & corrector & gubernator prelo defuit Oporinus, & in qua Commentarius iubmissus, omissus erat, quod ipse Oporinus, ad quem tamen fatis functum hic Commentarius eo vivente 1664. cœptus, scriptus est, 3. Non. Julii clō lō LXVII. ultimis fatis erat functus. Qua morte multæ turbæ Wolfio concitatae sunt, ob rixas typographorum, sibi libros Oporinianos vindicantium, dum interea neutri excuderent. Factum tandem Carini & Theodori Zwingeri fide, ut Oporiniani Isocratem retinerent. X. Ciceroniana & XI. Demosthenica Herwagiani sibi vindicarent, quæ Episcopi non sane speciose edidit. 1570. anno, quo hunc scripsit Commentarium Wolfius nundinæ vernæ attulere XII. gnomologiam Demosthe-

F 2

mosthe-

(pp) FABRIC. *Bibl. Græc. Vol. IX. p. 635.* reliquerat vero, teste HOESCHELIO ep. ad Jungermannum novam editionem, verum mortuo auctore typographus fidem fefellit. Prodiit 1581. altera editio Wolfium immortaliter de Græcis literis meritum ob hanc Suidæ versionem minus feliciter susceptam excusat FABRIC. *l. c. p. 635.* qui pluribus videndus.

mosthenicam, Aeschineam & Vlpianam, obiter inter ipsos auctores relegendos excerptam, congestamque potius quam digestam; aut iudicio adhibito limatam & auditoribus ad convertendum datam; atque XIV. Isocratem cum Commentariis (qq). In qua editione perverse ea quæ ad commentariolos pertinent, præmissa, præfatio ad Cæsarem prætermissa fuit, contra ejus voluntatem, & illa ad scholarchas directæ eos nonnihil offende- bant. Joannes tamen Crato vetus amicus in aula Cæsaris hanc confusionem excusavit. Neque vero multum auri libris suis se acquisivisse fatetur. Oporinus enim ne teruncium quidem submisit, sed libros; & in amanuenses tantum sumtuum factorum compensationem ab ejus successoribus Wolfius flagitavit. Patronorum autem munera, præter Antonii Fuggeri & Caroli Villingeri, tanta fuisse ait, ut præter vecturæ & bibliopegarum sumtus, conduplicato pretio a nemine mediocri notario vel simplicis descriptionis spem haberet. Nec se multum gloriæ consecutum libris suis ait; in hac enim, ita ipse scribit, urbe, quanti fiat, plerosque nosse: momos vero, pontificisque fulmen cruciatum,

(qq) Conf. Jo. FABRIC. *Hist. bibl. suæ T. V. p. 228.* Jo. ALB. FABRIC. *Bibl. Græc. Vol. I. p. 857.* ubi etiam *de gnomologia*; & p. 871. *de Demosthenis, p. 874. de Aeschinis editione.*

ciatum, & sanguinem minans fructus βιβλιογραφίας habuisse. Quæ & alia, ingenii subtristis specimina librorumque fata & historiam in præfationibus enarrat, ad quas Lectorem, brevitati consulentes, ablegamus. Ubique enim deprehendet Wolfium eruditum quidem, sed sortem suam deplorantem (rr); qui & de difficultate, sua in posterum edendi, inutiles querelas his affixit. Cujus si ingenium quis nosse cupiat, en quæ in totius dissertationis fine habet: „Non scribendi cacoëthes, me tenuit unquam, scriptor factus sum per calamitatem, scriptor mansi hætenus fatuo quodam, meo atque infelici fato: tanta etiam fuit Oporini auctoritas, ut nec petenti denegare quicquam, pos-

F 3

pos-

(rr) Præter recensita edidit WOLFIVS, *Notas in Plethonem de virtute; admonitionem de astrologiæ usu, Aug. Vind. 1557. Notas in G. MORELLII Tiliæni tab. comp. hist. philos. Bas. 1580. in CICERONEM de officiis Bas. 1579. 8. Sententias ex M. Cicerone, collectore P. LAGNERO. De Christianæ classis victoria contra Turcos carmina 1571. Nostri etiam poemata occurrunt in Corpore Poët. Germ. T. VI. p. 804. Notas in HERMIÆ irris. gentilium adjecit MORELLII tabulis l. c. p. 200. non contemnendas judice HEVMANNO l. c. De catalogo ejus librorum msc. Bibl. August. dixi in diff. de meritis Hæschelii p. 16. ubi etiam de meritis ejus quædam notata sunt. Alia minutiora præterimus, in accurata vitæ scriptorumque Wolfii historia, excutienda. Conf. TEISSIER *Eloges des hommes savans* T. III. p. 172. seqq. Recte de eo, quod tradit Bœclerus, dubitat Cl. KRAVSIVS *ad Bibliogr. crit. BOECLERI*, an Wolfius Procopium ediderit p. 307. coll. p. 866. non enim Wolfio sed Hæschelio curante editus est, ut dictum in diff. de meritis Hæschelii p. 37.*

„possem, nec hortanti refragari auderem. Ita factum ut sextum sit editus Isocrates, Demosthenes quartum sub prælo sit.„ Indignatur etiam, Gallos Byzantinæ historiæ editiones repetiisse, emendationes crepuisse, nec tamen indicasse, & emendationum scriptorum suorum singularem promittit libellum: quæ vero privatim a se dictata vel scripta sint, ea si edantur, pro Wolfianis non haberi cupit, quod depravata ea plerumque edi soleant.

Hæc est, PERILLVSTRIS DOMINE, summa commentarii illius de vita sua, quem Wolfius IX. Cal. Dec. clō Io LXX. absolvit, quo tempore, tum ex lapsu, tum ex lithiasi & mictu cruento magnas sentiebat molestias, & exiguam vitæ diuturnæ spem fovebat (ss). Qui etsi hominem se fuisse, temperamenti, quod nactus erat, melancholici, moribus demonstravit, virum tamen probum & doctissimum, & de Græcis potissimum literis & Augusta Vindelicorum immortaliter meritum se

(ss) Obiit Wolfius, ut ex epitaphio Hainzeliorum fratrum in D. Annæ templo, patet, quod PRASCHIVS in *Epitaph. Aug. & M. ADAM. vit. phil. p. m.* 308. afferunt VIII. Oct. die, clō Io LXXX. postquam cælebs vixisset annos LXIV. dies LV. horas XIX. Annæo Gymnasio & bibliothecæ præfuisset annos XXIII. conf. *Vita Ehingeri p. 54.* Falsum itaque est, quod tradit AVB. MIRAEVS de *Script. Sec. XVII. p. 272.* ed. Fabric. Wolfium obiisse 1608.

se præbuit. Laudanda itaque virtus ejus est, condonandi errores vitæ, non aliis, nisi sibi ipsi, molesti. Et recordandum, quod in fine scriptionis suæ monet, *se eos, qui de ipso olim scripturi sint, rogare, ut meminerint, se fuisse hominem, & se non esse Deos, naturæque fortassis non pessimæ ut fœcundo agro culturam & tempestates commodas defuisse.* Quod ut verum est, ita laudem potissimum conciliat viro sui temporis eruditissimo, quod educationis insolentia, & ingenii varie a naturali via avocati erroribus toties impeditus, in ea illius ævi literarum adolescentia tantos profectus fecerit, ut hodiernum inter Criticos & interpretes summos connumeretur, & æternum maneat Augustæ decus atque ornamentum (tt). Qui ut, TE PERILLVSTRIS DOMINE DVVMVIR, Fuggerorum, Peutingerorum, Hainzeliorum, Welferorum rediviva inter nos imagine, patrono, æmulos habeat eruditionis & diligentia plurimos, ob patriæ salutem & gloriam totus precor. Scrib. Kaufbyræ Cal. April. clō Iccc xxxix.

(tt) Vid. testimonia doctorum virorum adducta a Ven. Socero Cl. CROPHIO in *Hilar. Scholast.* p. 8. seq.

fr.

~~Handwritten text, possibly a signature or name, crossed out with a horizontal line.~~
Biogr. erw. D. 1485

